

DEL NYMBY A LA DESOBEDIÈNCIA

Ramon Alcoberro

La sequera primaveral i les calorades del primer estiu d'enguany [2005], han coincidit amb la publicació d'una magnífica biografia del clàssic David Henry Thoreau [**Antonio Casado da Rocha: Thoreau, biografia esencial**, Madrid: Acquarela libros, 2005], amb les fortes manifestacions contra la MAT i amb el debat sobre el Pla Energètic, que el lector trobarà ressenyat en aquestes mateixes planes. Com que el pensador nord-americà és el pare indiscutit de la teoria de la desobediència civil –una de les eines estratègiques centrals de l'acció política alternativa– i com que la premsa ha tendit a interpretar el rebuig a la Molt Alta Tensió com si es tractés d'una actitud suposadament egoista, tipus *nimby*, i no com el que comença a ser –un enfrontament entre el País i el Poder– potser no estaria de més plantejar si, d'una o altra manera, existeix el suposat dret a la desobediència i sota quines condicions resultaria legítim plantejar-lo.

S'anomena *nimby* [acròstic de "not in my back yard" – *no al meu pati del darrera*], una reacció quasi sempre prepolítica, emocional i primària, molt estesa en societats postindustrials, que consisteix a reivindicar equipaments (de presons a línies elèctriques, d'autopistes a aeroports) sense assumir la factura que comporten en termes de qualitat de vida, d'ocupació de l'espai o de generació i acumulació de residus. L'argumentació *nimby* més elemental proclama que els equipaments són necessaris, però que no els volem a la porta de casa nostra, ni arran del meu xalet, ni al meu poble. A primer cop d'ull expressa una ambivalència bàsica (la d'apuntar-se només a les coses bones i escapolar-se de pagar-les), que sovint es deslegitima interessadament amb contraarguments de caire psicològic; sembla com si practicar *nimby* fos un infantilisme propi de nens aviciats que pretenen drets perpetus sense acceptar cap quota de deures. Tanmateix, per aquelles coses que té la democràcia, l'acusació sovint retorna com un bumerang a qui la planteja. Quan es rebutja una presó en un llogarret idíl·lic on mai no hi ha hagut robatoris, i l'últim assassinat data de més de cinquanta anys, o si es lluita contra la línia elèctrica que esguerra un paisatge sense cap indústria, els diaris lamenten d'ofici la insolidaritat dels pagesos, però mai de mai no s'ha vist cap director de diari o cap conseller de la Generalitat magnànimament disposat a que la presó s'instal·li al seu poble, o posant la seva oficina arran d'una línia elèctrica de quatre-cents mil watts...

El que s'ha convingut a anomenar *nimby* –i que es vol presentar com a “insolidaritat”– sovint s'explica millor com a expressió d'un moviment d'autodefensa i de desobediència contra la creixent programació tecnocràtica de la vida. La malfiança envers el poder no implica, però, un signe de rebuig a la democràcia sinó que, ben al contrari, tots els teòrics liberals (Popper i Hayek també) l'han considerada un símptoma de vigoria democràtica. En democràcia és el poder, el servei públic, qui ha de justificar-se, i no al revés. Ras i curt: és perquè el poble paga que té dret a exigir.

Més que un sentiment d'insolidaritat, el que es mastega, per exemple, en les movilitzacions contra el Pla Energètic és una protesta contra el despotisme burocràtic, que un liberal hauria de celebrar. I per altra banda la solidaritat no configura una virtut “per se”, sinó que depèn de moltes condicions. En el llenguatge filosòfic es diu que la solidaritat no és *prima facie*, sinó que depèn de les circumstàncies, mentre la justícia o la veritat es basten a si mateixes com a principi argumentatiu. Si la MAT significa més contaminació i més destrucció del territori, l'actitud solidària consistiria, exactament, a oposar-s'hi seguint la màxima utilitarista de cercar el màxim bé per al màxim nombre.

Les actituds *nimby* no són necessàriament “antisistema” sinó que s'acullen al principi d'imparcialitat i de repartiment equitatiu de les càrregues propi de la posició republicana i liberal més clàssica. “Cap obligació sense drets” va ser (¿o s'ha oblidat?) el principi que inspirà la Revolució Nord-americana. D'altra banda, respecte a les grans obres públiques que hipotequen un territori al llarg de moltes generacions, sempre serà possible argumentar, seguint un principi ja proposat per Jefferson, que un govern elegit per a quatre anys no té cap legitimitat per a malmetre irreversiblement un territori durant quatre-cents anys.

Hi ha, certament, una diferència gran entre l'actitud *nimby* contemporània (que és una honesta i interessada defensa dels interessos particulars) i la clàssica desobediència civil que d'ençà d'Emerson i Thoreau tendeix al desinterès i defensa interessos públics. Però això de cap manera no amaga que el *nimby* expressa un malestar, no per difús menys sentit, i obre un debat cap a respostes més globals. En l'actual “societat del risc” que té com a característica l'atzar i l'imprevist dels perills, assumir una actitud *nimby* resulta fins i tot una conseqüència paradoxal de l'èxit de la ideologia de la seguretat que promociona el conservadurisme polític. Al cap i a la fi per als pagesos del Pirineu i de l'Empordà una presó a la porta de casa i una MAT representa un escull

molt més tangible i concret que Al Qaeda. El "principi de precaució" més elemental hauria d'optar en tot cas per la preservació de la natura contra el risc d'una tecnologia potencialment perillosa i no discutida democràticament,

La desobediència civil ha tingut al llarg de la història un halo romàntic que la fa intel·lectualment atractiva, però quasi impracticable a gran escala. De Robin Hood al Mahatma Gandhi, o de l'alcalde de Corck (un dels herois de la independència irlandesa) a Lluís Maria Xirinachs, el fet de desobeir –o de "plantar-se"– parla, abans que res, d'un caràcter ferm, d'una decisió madura i radical, potser més admirada que seguida, i significa que algú, voluntàriament i públic "desobedient", decideix fer de la seva vida un exemple i opta per cremar les naus amb totes les conseqüències. L'opció *nimby* correspon, en canvi, als nostres temps menys heroics, en què la movilització social defensa el concret: el "meu" tros, el "meu" paisatge, etc., però obeeix a un malestar polític gens fictici. En un cert sentit l'argument *nimby* resulta molt adaptatiu al món postindustrial i és l'expressió, si es vol més tova, però més urgent, de la desobediència que predicava Thoreau quan exhortava a viure en harmonia amb el medi: *Trenca la llei, fes que la teva vida ajudi a aturar la màquina.*

PUBLICAT A "USERDA" –suplement de pensament ecologista de El Triangle